

Membres corresponents

Miquel Batllori i Munné

(01.10.1909 - 09.02.2003)

El dia 9 de febrer de 2003 l'Institut d'Estudis Catalans va haver de lamentar la mort del senyor Miquel Batllori i Munné, membre corresponent de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans. El senyor Josep Massot i Muntaner, membre de la Secció Històrico-Arqueològica, féu un breu recordatori que es llegirà en un ple del curs 2003-2004 i que reproduïm a continuació.

El 9 de febrer d'enguany va morir a Sant Cugat del Vallès, a noranta-tres anys i encara en plena activitat intel·lectual, el pare Miquel Batllori, historiador jesuïta de renom universal, membre corresponent de la nostra corporació des de 1951, que havia col·laborat de moltes maneres en les tasques de l'Institut, sobretot fent gestions per a la seva legalització en èpoques difícils, impulsant l'edició de les obres d'Arnau de Vilanova dins el projecte de la Unió Acadèmica Internacional —bé que va topar amb obstacles gairebé insalvables que li'n dificultaren enormement la feina, com queda clar a la correspondència que se'n guarda al nostre arxiu— i sobretot aquests darrers anys, quan ja estava retirat a Barcelona, assistint sovint a les reunions de la Secció Històrico-Arqueològica i als diversos actes organitzats per l'Institut.

Miquel Batllori i Munné havia nascut a la plaça de Catalunya de Barcelona el 1900 i va estudiar primer als jesuïtes del carrer de Casp i després a la Universitat de Barcelona, on es llicencià en dret i en història i on seguí també cursos d'història de la literatura. Persona brillant i d'una gran intel·ligència, destacà sempre enmig dels seus condeixebles i ben aviat començà a donar fruits assaonats, mostra de la seva curiositat gairebé enciclopèdica i de la rigorosa metodologia que havia après de mestres com Jordi Rubió i

Balaguer o Antonio de la Torre. La seva formació acadèmica continuà encara a partir de 1928 i fins a 1940. En aquest llarg període de temps, va ingressar a la Companyia de Jesús, va fer el noviciat a Gandia —on devia familiaritzar-se amb les obres d'Ignasi de Loiola, que després constituïrien matèria d'alguns dels seus estudis futurs—, va estudiar humanitats a Veruela i a Itàlia (després de la dissolució de la Companyia decretada per la Segona República espanyola) —en aquesta època va aprendre a parlar i a escriure amb fluïdesa en llatí, que seria una de les seves llengües de cultura—, i va estudiar filosofia i teologia en diversos indrets d'Itàlia, fins que el 1940, ja acabada la Guerra Civil, es va llicenciar en teologia a Oña. Mentrestant, havia aprofitat el seu exili italià per a recórrer biblioteques i arxius de tot el país a fi de contribuir a l'estudi sobre els jesuïtes catalans de Cervera i Barcelona del segle XVIII i sobre les restes de la cultura catalana a Itàlia que el pare Ignasi Casanovas, amic de la seva família, tenia entre mans. Això li obrí amplis horitzons i li permeté de tenir accés a un amplíssim material, tot i que l'esclat de la Guerra Civil espanyola, durant la qual el pare Casanovas fou assassinat, l'obligà a aturar les seves recerques.

El juliol de 1940 Batllori fou ordenat sacerdot i el curs 1941-1942 fou destinat a Mallorca, on donà classes al col·legi de jesuïtes de Montis-ion i on, amb la seva extraordinària capacitat de treball, enllestí la tesi doctoral, estudià els llibres i els manuscrits de l'antiga biblioteca jesuítica de Palma, s'engrescà en la figura i l'obra de Ramon Llull, al qual havia de dedicar tantes hores en endavant, col·laborà decisivament en les activitats de la Societat Arqueològica Lul·liana i d'altres institucions mallorquines, intervingué en la vida cultural illenca, tancada en cenacles minoritaris a causa de les prohibicions i dels recels de la postguerra, i encara tingué temps per a dedicar-se a activitats pastorals i per a relacionar-se amb les famílies dels seus alumnes, que en conserven encara un record inesborrable.

El novembre de 1947 Batllori encetà una nova etapa de la seva vida: es traslladà a Roma, incorporat a l'Institut Històric de la Companyia de Jesús, i es dedicà, d'una banda, a la història dels jesuïtes —cal remarcar la direcció de la revista *Archivum Historicum Societatis Iesu*, a la qual dedicà moltes energies i on publicà un gran nombre d'articles i de ressenyes— i, de l'altra, a l'ensenyament a la Universitat Gregoriana, on dirigí tesis i on tingué un bon nombre d'alumnes que se sentiren atrets per la història religiosa gràcies al seu mestratge. No quedà mai reclòs, però, en el cenacle de Roma o en els ambients clericals, sinó que tingué sempre una activitat desbordant, que el dugué per tot Europa i per Amèrica, fent recerques d'arxiu, donant cursos i conferències i participant en nombrosíssims congressos. Això, unit a la seva simpatia personal i al coneixement de les principals llengües europees, li valgué tenir amics a tot arreu i li donà un prestigi internacional creixent.

Batllorei acostumava a dir d'ell mateix que era un erudit dispers. És cert que va treballar en els temes més diversos, des del segle XII fins al segle XXI, però al mateix temps la seva obra té una gran coherència i se centra en uns quants grans eixos temàtics, que han quedat més clars quan han anat apareixent els volums successius de la seva *Obra completa*, divuit fins ara, dedicats a Ramon Llull, a Arnau de Vilanova i a altres temes medievals, al Renaixement i l'Humanisme, al Barroc —en el qual destaca la seva gran aportació sobre Baltasar Gracián—, a la Il·lustració —sobretot en relació amb els jesuïtes expulsats al segle XVIII—, i als segles XIX i XX, amb treballs sobre Balma, Ignasi Casanovas i altres mestres i amics de Batllori, i d'una manera ben especial sobre el cardenal Francesc Vidal i Barraquer, del qual va publicar i anotar minuciosament la documentació dels anys 1931-1936. Tot plegat es tracta d'una producció suggestiva, molt extensa i molt sòlida, de més de mil títols (comptant-hi llibres, pròlegs, ressenyes i articles de premsa o de diccionari), que encara augmentarà quan siguin publicats els volums de l'*Epistolari dels Borja*, als quals va dedicar molts anys de la seva vida i que darrerament han quedat englobats en un gran corpus documental borgià, i si mai algú posa en solfa la immensa documentació que havia anat recollint sobre els jesuïtes catalans a Itàlia, que ell mateix només va aprofitar en una petita part.

La llarga vida del pare Batllori i la seva dedicació indefallent a temes tan variats el dugueren a rebre nombrosos honors i una gran quantitat de premis, que ell acceptava amb bonhomia i sense perdre mai el sentit de l'humor, i gairebé el forçaren a escriure un bon nombre de pàgines de memòries —de records, com preferia de dir ell—, que es llegeixen amb fruïció i que, malgrat la seva concisió, donen moltes claus per a entendre el món cultural i el món eclesiàstic del segle XX i del començament del XXI. Entre els homenatges que li foren tributats una mica a tot arreu, voldria destacar, per acabar, les jornades sobre la seva vida i la seva obra organitzades per la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, en aquesta mateixa sala, el març de 1997, que posaren en relleu la seva enorme contribució a la història de la cultura catalana de totes les èpoques, situada sempre dins un context ampli, del qual dona una bona idea el títol d'un dels seus llibres més coneguts: *Vuit segles de cultura catalana a Europa*.